

TÜRKİYE'DE GÖÇ KONFERANSI İSTANBUL DEKLARASYONU (TASLAK)

“Göç Veren Ülkeden Göç Alan Ülkeye Fırsat ve Risklerin Dönüşümü” ana temalı Türkiye’de Göç Konferansı **TASAM** tarafından 21-22 Nisan 2016 tarihinde İstanbul’da Pullman İstanbul Otel’de **Sivil Global 2016 Zirvesi** kapsamında yapıcı ve samimi bir ortam içerisinde gerçekleştirilmiştir. Uluslararası katılım ile gerçekleşen Konferans’ta, yurt içinden ve yurt dışından alanında uzman akademisyenler, düşünce kuruluşları ve sivil toplum temsilcileri yanı sıra BM göç örgütlerinden IOM ve UNHCR’nin de katılımıyla göç konusu çok taraflı olarak değerlendirilmiştir.

Birinci gün panellerinde Konferans’ın ilk ana teması olarak Türkiye’nin “göç veren ülke konumu” değerlendirilmiş, Türkiye’den Avrupa’ya göç eden Türklerin entegrasyonu, siyasal ve sosyal hayata katılımı ve yaşanan sorunlar tespit edilmiştir. İkinci gün panellerinde ise Konferans’ın ikinci teması olarak Türkiye’nin “ göç alan ülke konumu”, 2011 yılından beri yoğun bir mülteci akını ile karşı karşıya olması üzerinden değerlendirilmiş, mültecilerin karşılaştığı hukuki, sosyal ve ekonomik sorunlar çerçevesinde Türkiye’nin göç politikaları analiz edilmiştir. Bu çerçevede **Türk Dış Politikasının Avrupa Türk Toplumuna Etkileri, Türk Toplumlarının Diasporalaşma Süreçleri, Türkiye Göç Politikası ve Uluslararası Anlaşmalar, Göçmenlerin Türkiye Avrupa İlişkilerine Etkileri, Türkiye’deki Göçmenlerin Sosyo-Politik Entegrasyonu, Mülteci Himayesinin Türkiye’ye Etkileri** başlıklı paneller gerçekleştirilmiştir. Konferans kapsamında ortaya konan aşağıdaki tespitler ve öneriler ilgili kişi, kurum ve kuruluşların bilgisine sunulmuştur.

- Yaşanan bölgesel çatışmalar, iklim değişiklikleri ve terörizm sebebiyle ülkelerinde yerinden edilmiş veya ülkelerini terk ederek mülteci olarak yaşamak zorunda kalmış 50 milyonu aşkın zorunlu göçmen ve ekonomik veya sosyal sebepler nedeniyle isteğe bağlı olarak göç etmiş milyonların varlığı ile 21. yüzyılda göç konusunun önemi vurgulanmıştır. Bu minvalde, Türkiye’nin göç konusundaki genel politikaları değerlendirilmiştir.
- 1961’de Türkiye-Almanya arasında imzalanan Türk İşgücü Anlaşması’ndan sonra Almanya, Avusturya, Belçika, Hollanda ve İsveç başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesine Türkiye’den göçmen işçi gittiği, geçici olmaları düşünülen bu işçilerin 1974’ten sonra aile birleşmeleri ile kalıcı hâle geldikleri ve şu an üçüncü nesil olarak Türkiye ve Avrupa arasında kopmaz bir bağ oluşturdukları vurgulanmıştır.
- Yurt dışındaki bu Türklerin, Türk diasporası olarak tanımlanıp tanımlanamayacağı tartışılmıştır. Beş temel diaspora olma özelliği olan kendi ana yurdundan ayrı olma, örgütlü olma, ülkesi ile bağımlılığını devam ettirme, var olduğu ülkeye tam bir aidiyet hissetmeme ve ülkesi ile hem geçmiş hem de gelecek vizyonuna sahip olma özelliklerini Avrupa’daki Türklerin taşıdığı belirtilmiştir.
- Türk diasporasının içerisinde bulunduğu ülkenin ekonomisine, sosyal değişimine, çok kültürlü toplum yapısına, ait olduğu ülke ile ilgili pozitif algı değişimine katkı sağlamakta olduğu ve kamu diplomasisi aracılığıyla Batı ile Doğu arasında köprü görevi gördüğü dile getirilmiştir.
- İlk nesiller için olmasa da üçüncü ve dördüncü nesil için diaspora vizyonuna ve bilincine ihtiyaç duyulduğu, Avrupalı Türk vizyonu olarak bir vizyon oluşturulması ve bu alanda proje ve etkinlikler geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

TÜRKİYE'DE GÖÇ

6. Avrupa'da yaklaşık 5 milyon kişilik bir Türk diasporası olmasına rağmen cemaat dernekleri, cami dernekleri ve hemşeri dernekler gibi parçalı bir örgütlenme şekli mevcuttur. Bu parçalı yapı sorunların üst düzeyde dile getirilmesine engeldir. Ayrıca Türk STK'larının % 95'i otuz-kırk yıl önceye göre örgütlenmiştir ve güncel sorunlara çözüm üretecek bir yapıdan uzaktır. STK'ların kendilerini güncellemesi veya güncel sorunlarla ilgilenen yeni STK'lar kurulmasının elzem olduğu vurgulanmıştır.
7. Avrupa'ya işçi olarak giden birinci nesil din, dil, eğitim ve toplumsal uyum konusunda sıkıntılar yaşandığı, birinci neslin dil bilmemesi entegrasyon önündeki en önemli engel iken, göçmen çocuklarının eğitim almaları ve dil öğrenmeleri ile ikinci ve üçüncü neslin entegrasyonunun kolaylaştığı ancak entegrasyon sürecinin bitmediği belirtilmiştir.
8. Türkler buldukları ülkelerde yıllar içerisinde çalışma hayatının her kademesinde yer almış ve istihdam yaratan yatırımlar da yapmışlardır. Göçmenlerin ülkeleri ile kopmayan ilişkileri Türkiye ve buldukları ülkelerin ekonomik ilişkilerini daha canlı kılmıştır. Türkiye'nin ihracatındaki beş önemli ülkenin AB üyesi ve Türklerin çoğunluklu olduğu ülkeler olması bu ilişkilerin her iki taraf için de ekonomik olarak katkı sağladığını göstermektedir.
9. Yurt dışındaki vatandaşların, Türkiye'ye aidiyetinin devam ettiğini gösteren önemli bir unsur Türkiye seçimlerine katılım düzeyidir. Diaspora tarihine bakıldığında, Türklerin kendi ülkelerindeki seçimlere siyasal katılımı kadar bir siyasal katılım olmadığı görülmektedir. % 45 oranında bir katılım olsa da vatandaşlar tam bir seçme ve seçilme hakkına sahip değildir. Kimi seçtiğini bilmeden parti endekli oy kullanılması ve bu oyların Türkiye geneline dağıtılması seçme hakkının tam uygulanmadığını göstermektedir. Avrupa'yı bilen, Avrupa Türk diasporasının sorunlarına çözüm üretip, bütünleştirici politikaları yürütebilecek adayların vekilliğe aday gösterilmesi ve vatandaşların kimi seçtiğini bilerek oy kullanması gerektiğinin zaruri olduğu belirtilmiştir.
10. Diasporadaki Türklerin, buldukları ülkelerde siyasal katılımı hem vatandaşlar hem de siyasiler için farklı bir noktaya varmıştır. Siyasal katılımın çift taraflı entegrasyonu hızlandıracağı, diasporadaki vatandaşların taleplerini daha uygun şekilde iletimini sağlayacağı ve devletin Türk asıllılar ve göçmenler dâhil tüm vatandaşlara yaklaşımını olumlu yönde değiştireceği konusunda bir adım olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
11. Avrupa Türk diasporası kısmi olarak entegrasyonunu tamamlanmış olmasına rağmen Türkiye devletinin diasporadaki vatandaşlarına yönelik yeterince aktif politikalar uygulamadığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda dahi diasporadaki Türkler yurt dışında çalışan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Yurt dışındaki vatandaşlara karşı güvenlik ve ekonomik endekli bir yaklaşımın yerine birleştirici ve bütünleştirici bir tutum sergilenmesi gerektiği dile getirilmiştir.
12. Avrupalı Türk girişimciler, Türk kökenli siyasetçiler, STK'lar, üniversitelerde okuyan üçüncü nesil gençler, sanatçılar, yazarlar yani yerli halkla iletişime geçen Türkler ve Türkiye dostu Avrupalılar Avrupa Türk diasporasının aktörleri olarak tanımlanabilir. Bu aktörlerin diasporatik bir vizyon şuuruna sahip olması ile AB-Türkiye ilişkilerine, mülteci krizine, ırkçılığa, ayrımcılığa ve içine kapanık Avrupalı durumuna olumlu etki edeceğine dikkat çekilmiştir.
13. Mülteci akını toplumlarda ırkçılığı artıran bir durum iken, radikal hareketler de Avrupa'daki İslamofobiyi körüklemektedir. Bu sadece mültecilerin kabulünü değil Avrupa'daki diaspora toplumlarını da olumsuz etkilemektedir. İrkçılık ve etnik köken gibi konularda Avrupa hükümetlerinin

yapısal değişiklikler yapması gerektiği, hükümetlerin yerel ile mülteci arasındaki ilişkiyi dengeleyen politikalar oluşturması gerektiği belirtilmiştir.

14. Birleşmiş Milletlerin, dünyanın gördüğü bir nesilde tek bir savaş nedeniyle yerinden edilmiş en büyük mülteci nüfusu olarak değerlendirdiğı Suriyeli mültecilerin Türkiye’de kalıcı oldukları vurgulanmış, uygulanacak göç yönetimi politikalarının uzun vadede kalıcılık üzerinden oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.
15. Hâlihazırda Suriye, Irak, Afganistan, Sudan Somali ve Pakistan’dan da zorunlu göçmen alan Türkiye’nin üç buçuk milyon civarında mülteciye ev sahipliği yaptığı göz önünde bulundurularak bütüncül ve sorunlara çözüm üretici Türkiye Göç Hukuku’na ihtiyaç olduğuna dikkat çekilmiştir. Konu ile alakalı devlet kurumları, özel kurumlar, uluslararası göç teşkilatları ve sivil toplum kuruluşları gibi uygulayıcı kurumlar ile üniversiteler, düşüncü kuruluşları ve uzman akademisyenler gibi düşünce üretenlerin işbirliğinde daha kapsamlı ve bilinçlendirici etkinlikler, faaliyetler ve raporların göç konusunda yol gösterici olması gerektiğinden bahsedilmiştir.
16. Göç ve güvenlik arasındaki ilişki, genel olarak ülkedeki yabancılar üzerinden değerlendirilmiş, olası güvenlik sorunlarının önüne geçilmesi için kayıt altına almanın önemi vurgulanmıştır. Göçmenlerin gittiğı ülkelerdeki vatandaşlar tarafından kabulünü zorlaştıran en önemli faktör güvenlik olarak değerlendirilirken, olası yerel-göçmen çatışmasının önüne geçilmesi için sosyal uyumun önemine dikkat çekilmiştir.
17. Suriyelilerin sosyo-politik ve sosyo-ekonomik entegrasyonu önündeki engellere dikkat çekilmiş, yasal olarak geçici koruma altındaki kişiler olarak tanımlanan Suriyelilerin insanca yaşama hakkının korunması gerektiği, bu bağlamda eğitim ve çalışma hayatına katılım konularındaki yetersizliklerden bahsedilerek gerekli düzenlemelerin bir an önce yapılması, yapılan düzenlemelerin ise uygulamada karşılığının olup olmadığının kontrol edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
18. Sağlık ve eğitim başta olmak üzere, Türkiye’nin var olan kamusal alt yapısının yeterliliği-yetersizliği üzerinde durulmuş, bu oranda bir ek nüfus için yeterli sağlık personeli ve eğiticinin var olmamasının ortaya çıkaracağı sorunların giderilmesi için ek istihdam oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.
19. Türkiye’de çalışma hayatına kayıt dışı olarak katılan mültecilerin, ülke ekonomisine olumlu ve olumsuz etkileri tartışılmıştır. İşgücü piyasalarına kayıt dışı olarak ve sosyal güvenceden yoksun şekilde katılmaları ve ucuz işgücü olmaları nedeniyle yerel işçilere göre tercih edilir olmaları yerel-göçmen uyumunu olumsuz etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu minvalde vasıfsız emek arzı için istihdam yaratan ekonomik yatırımlar teşvik edilip hem yerel hem de mülteci işçiler için gerekli iş imkânlarının oluşturulması gerektiği ve vasıflı mültecilerin de formel olarak çalışma hayatına katılımı sağlanarak nitelikli emek arzının ülke ekonomisine katkısından yararlanmak gerektiği belirtilmiştir.
20. Türkiye’nin göç aldığı kaynak ülkelerdeki çatışmaların süreceği göz önünde bulundurularak, “Göçmenler” konusunun Türkiye’nin gelecek on yıllarda temel sorunlarından biri olacağı öngörülmüştür. Bu sebeple, Göç konusu üzerinde titizlikle çalışması gerektiği, sadece Suriyelileri değil, Türkiye’ye düzensiz göçmen olarak gelen diğer göçmenleri de kapsayan saha çalışmalarının, raporların, analizlerin ve konferansların karar alıcılara yön vermesi için önemine dikkat çekilmiştir.